

Projecte de recerca:
Identificació i anàlisi de pràctiques socials i
educatives des d'una perspectiva multidimensional
i interseccional per a fer front a la pandèmia

Convocatòria "Pandèmies 2020"

Informe de síntesi

ANÀLISI QUALITATIVA A PARTIR DE CINC GRUPS DE DISCUSSIÓ

4 NOVEMBRE 2022



INFANTS,
JOVES I
COMUNITATS
RESILIENTS

Equip de treball

Carme Montserrat
Carme Trull
Dídac Gómez
Edgar Iglesias
Gemma Diaz
Jose Antonio Langarita
Judit Gallart
Laura Corbella
Moises Esteban
Myrte Monseny
Pere Soler
Xavier Casademont
Xavier Úcar

Avís legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 4.0



Internacional de Creative Commons (CC BY-NC-ND 4.0).

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

ÍNDEX

1. Introducció	4
2. Aspectes metodològics.....	5
2.1. Fonts de dades, participants i procediment.....	5
2.2. Guió dels grups de discussió.....	7
2.3. Aspectes ètics	8
2.4. Anàlisi de dades.....	8
3. Síntesi dels resultats.....	9
3.1. Dimensions	9
Dimensió 1. Sobre l'acompanyament i la personalització	9
Dimensió 2. Sobre la identificació i utilització dels coneixements, recursos, actius existents en la comunitat	9
Dimensió 3. Sobre l'acció col·lectiva i la cultura participativa	10
Dimensió 4. Sobre la comunicació i la informació	10
Dimensió 5. Sobre la governança	10
3.2. Sobre els elements transversals.....	10
3.3. Sobre la valoració personal de la pandèmia i les necessitats futures.....	11
4. Conclusions.....	12

1. INTRODUCCIÓ

El projecte de recerca “Infants, joves i comunitats resilents: identificació i anàlisi de pràctiques socials i educatives des d’una perspectiva multidimensional i interseccional per a fer front a la pandèmia” va ser guanyador en la convocatòria PANDÈMIES 2020 de l’AGAUR de la Generalitat de Catalunya, i per tant, finançat per aquesta. L’equip està format per membres de diferents grups de recerca¹ de la Universitat de Girona, la qual lidera el projecte, i la Universitat Autònoma de Barcelona i és interdisciplinari dels àmbits de la pedagogia, psicologia, treball social, educació social, sociologia, antropologia i geografia. Compta amb la participació de setze persones agents clau, vinculades a l’administració autonòmica i ens locals, així com a fundacions i teixit associatiu. Compta també amb un consell assessor format per quatre experts dels Estats Units, Austràlia, el Regne Unit i Irlanda. Es poden consultar els detalls a la [pàgina web del projecte](#).

L’objectiu general de la recerca ha estat el d’identificar les ‘pràctiques resilents’ que han sorgit durant el període d’estat d’alarma declarat a l’Estat Espanyol (març 2020-maig 2021) i aportar mesures específiques d’avaluació i promoció de processos de resiliència comunitària en situacions d’adversitat. El projecte s’ha centrat en la població d’infants i joves de cinc territoris concrets de Catalunya: Celrà, Districte de Ciutat Vella de Barcelona, Girona, Olot i Palafrugell, seleccionats atenent el criteri de diversitat socioeconòmica i urbana.

A nivell teòric, el projecte s’ha emmarcat en una concepció integral i àmplia del que entenem com a ‘**comunitats resilents**’, és a dir, aquelles capaces de disposar, desenvolupar i implicar els recursos personals, socials i comunitaris per fer front a situacions i ambients caracteritzats pel canvi, la disrupció i la incertesa, com ha estat la pandèmia provocada per la Covid, per aconseguir transformar la situació de partida. La seva anàlisi i comprensió s’ha plantejat a partir de quatre objectius generals:

- a) Identificar les ‘pràctiques resilents’ que han sorgit durant la pandèmia i aportar mesures específiques d’avaluació i promoció de processos de resiliència comunitària en situacions de pandèmia, tot centrant l’atenció a col·lectius vulnerables d’infants i joves.
- b) Analitzar la interseccionalitat en tant que confluència de diferents elements, agents i trajectòries entre col·lectius i identificar la transversalitat de la resiliència.
- c) Construir un model d’anàlisi que permeti conèixer i potenciar les pràctiques resilents en el si d’una comunitat tant per fer front a la pandèmia com a les conseqüències que se’n deriven.
- d) Difondre i internacionalitzar la metodologia i resultats.

El projecte s’ha desenvolupat en cinc fases metodològiques: (1) Anàlisi documental (2) Recull de dades quantitatives, amb mostra representativa d’infants (10-17 anys) i intencional amb joves (18-29 anys), **(3) Recull de dades qualitatives amb entrevistes i grups de discussió**, (4) Geolocalització de les dades, (5) Construcció d’un model d’identificació i anàlisi de pràctiques resilents (6) Disseminació. En aquest informe es presenten els resultats corresponents a la tercera fase. El concepte de **resiliència socioeducativa comunitària** defuig de l’enfocament de resiliència centrada en els aspectes individuals i se centra en analitzar la implicació de diferents agents socials i educatius en el disseny i implementació de propostes socials i educatives per fer front a la situació de la COVID-19, ens ha servit per marcar els objectius específics d’aquesta tercera fase:

¹ Liberi. Grup de recerca en Infància Joventut i Comunitat (UdG); Recerca en Diversitat (UdG); CISA - Grup de Recerca en Ciències Socials Aplicades (UdG); Cultura i Educació (UdG); Laboratori d’Anàlisi i Gestió del Paisatge (UdG); Grup d’Anàlisi de Polítiques Educatives i de Formació (UAB)

1. Conèixer quines pràctiques resilients s'havien desenvolupat en el si de cada comunitat estudiada. S'entén com a pràctica tota acció o iniciativa, organitzada amb l'objectiu de sobreportar i reaccionar a les situacions generades per la pandèmia. Es pretenia identificar les pràctiques iniciades el 13/3/2020 fins a la fi de l'estat d'alarma el 9/5/2021, tant si el curs 21-22 (quan la recollida de dades) ja havien finalitzat o encara estaven en curs.
2. Aprofundir en les pràctiques identificades per tal de poder identificar les cinc dimensions definides prèviament de la resiliència socioeducativa comunitària derivades del marc teòric de la recerca², així com aspectes transversals presents en elles (context, temporalitat, vulnerabilitat, gènere, interseccionalitat) i analitzar si s'escau quina base creativa i transformadora podien tenir. Les dimensions són les següents:
 - Dimensió 1. Acompanyament i personalització (ajuda i acompanyament rebut, tipus de suport, necessitats i preocupacions, participació, i aprenentatges)
 - Dimensió 2. Identificació i utilització dels coneixements, recursos, actius de la comunitat
 - Dimensió 3. Acció col·lectiva i cultura participativa
 - Dimensió 4. Comunicació i informació
 - Dimensió 5. Governança i lideratge
3. Recollir la perspectiva i valoració dels diferents agents implicats en les pràctiques identificades.

Per aconseguir aquests objectius, la recerca s'ha realitzat a partir del recull de dades qualitatives mitjançant unes fitxes que descrivien les pràctiques resilients, entrevistes i grups de discussió.

2. ASPECTES METODOLÒGICS

2.1. Fonts de dades, participants i procediment

El procés va ser seqüencial mitjançant tres moments diferents de recollida de dades. Primer es va fer una crida per a conèixer quines pràctiques resilients s'havien desenvolupat en els cinc territoris definits per la recerca: Celrà, Ciutat Vella de Barcelona, Girona, Olot i Palafrugell. Es buscaven tant les que podien haver estat més formals, impulsades per entitats o administracions públiques, com les més informals, amb iniciatives des de la ciutadania.

Aquesta crida es va fer a través: (a) dels agents clau del projecte³, (b) de les xarxes socials, bàsicament la web i Twitter del projecte, (c) del teixit associatiu, enviant un correu a totes les entitats i serveis de

² Veure més detall a: Iglesias, E., Esteban-Guitart, M., Puyaltó, C., & Montserrat, C. (2022). Resiliència educativa comunitària frente a la Pandemia COVID19. Dins de S. Olmos-Migueláñez, MJ Rodríguez-Conde, A. Bartolomé, J. Salinas, FJ Frutos-Esteban, FJ García-Peñalvo (Eds), *La influencia de la tecnología en la investigación educativa post-pandemia*, pp 105-117. Octaedro.

³ En un inici van formar part del grup: Mònica Nadal, directora de recerca de la Fundació Jaume Bofill; Fathia Bennamouh, directora de l'Aliança Educació 360; Pilar Gargallo, presidenta Federació de Moviments de Renovació Pedagògica; Sergi Morera, Cap de planificació i avaluació. Institut Municipal de Persones amb Discapacitat. Àrea de Drets Socials, Justícia Global, Feminismes i LGTBI (Aj. BCN); Javier Alegria. Director Periódico El Raval, Barcelona; Marta Comas. Unitat de Dades i Recerca. Consorci d'Educació de Barcelona (Aj. BCN); Pilar Lleonart: Responsable Programa Barcelona Ciutat Educadora. Institut d'Educació (Aj. BCN); Albert Quintana. Responsable dels moviments de renovació pedagògica (comarques gironines) i coord Aliança Educació 360. Responsable Justícia i Pau (Gir); Lluís Puigdemont. Director de la Fundació SER.Gi; Josep Piferrer. Diputat delegat educació. Diputació Gir; Narcís Turon, cap Secció Joventut. Ajuntament Girona; Elisenda Quintana. Tècnica educació. Ajuntament Celrà; Núria Aupí. Cap Àrea Educació. Ajuntament Palafrugell; Pere Cortada,

cada territori. Vam rebre 93 fitxes de pràctiques resilientes amb les característiques que es mostren a la taula 1, on es pot observar que els àmbits més presents són l'educatiu però també els de suport emocional, salut, lleure i comunitari. Els col·lectius a qui anaven adreçades són infants i joves donat que era la condició marcada pel projecte, però també assenyalaven si anaven expressament adreçades a un col·lectiu determinat com pot ser persones amb discapacitat o amb trastorns mentals, LGTBI, o procedents de la migració, entre altres. Pel que fa a la participació, el rol d'infants i joves era majoritàriament de receptors de l'ajuda tot i que vam seleccionar, sobretot per fer les entrevistes, aquelles experiències on podien haver tingut un rol més actiu o fins i tot de promoció de la pràctica. Finalment es pot observar que la dimensió de més pes en la majoria de les pràctiques és la d'acompanyament i personalització, amb exemples de presència en menor mesura de les altres dimensions.

Taula 1. Pràctiques resilientes per territori (N=93)

Població	Àmbit	Col·lectius	Participació infants/joves	Dimensió de més pes
Celrà (N=9)	Educació (7) Lleure (1) Comunitari (1)	Infants, joves i famílies LGTBI (1) Migració (1) Pobresa (2)	Receptors de l'ajuda (7) Rol actiu d'ajuda (2)	1.Acompanyament (5) 2.Identificació de recursos (1) 3.Acció col·lectiva (3)
Barcelona – Ciutat Vella (N=22)	Educació (5) Comunitari (5) Salut (mental) (5) Lleure (4) Suport emocional (3) Laboral (1)	Infants, joves i famílies Persones amb discapacitat (9), amb trastorns mentals (2) Pobresa, Migració, LGTBI (1), Joves extutelats (1)	Receptors de l'ajuda (13) Rol actiu (8) Promogut infants/joves (1)	1.Acompanyament (15) 3.Acció col·lectiva (4) 4.Comunicació (3) 5. Governança (1)
Girona (N=31)	Educació (6) Lleure (5) Suport emocional (5), Comunitari (3) Laboral (3), Salut (2), Serveis socials (3), Familiar (2)	Infants, joves i famílies Persones amb discapacitat (6) amb trastorns mentals (2), Pobresa (4) Migració (3)	Receptors de l'ajuda (19) Rol actiu (10) Promogut per infant/joves (1)	1.Acompanyament (15) 2.Identificació de recursos (5) 3.Acció col·lectiva (8) 4.Comunicació (2)
Olot (N=11)	Educació (5) Lleure (2), Familiar (2), Salut(1), Suport emocional (1)	Infants, joves i famílies Migració Pobresa	Receptors de l'ajuda (10) Rol actiu d'ajuda (1)	1.Acompanyament (6) 3.Acció col·lectiva (3) 4.Comunicació (1) 5. Governança (1)
Palafrugell (N=20)	Educació (13) Comunitari (2) familiar (2) Serveis socials (1) Salut (1) Lleure (1)	Infants, joves i famílies Migració (3)	Receptors de l'ajuda (12) Rol actiu (6) Promogut per infant/joves (1)	1.Acompanyament (13) 2.Identificació de recursos (2) 3.Acció col·lectiva (1) 4.Comunicació (4)

A partir d'aquí vam seleccionar 30 pràctiques per a poder realitzar les entrevistes amb les persones referents que ens permetés fer l'anàlisi de les dimensions presents en cada una d'elles. Els criteris de selecció de les entrevistes van incloure: (i) una representació de cada territori, (ii) diversitat de dimensions, (iii) diferents graus de participació per part d'infants i joves, i (iv) diversitat d'àmbits. La majoria d'aquestes pràctiques van ser impulsades per l'administració municipal i les entitats i

Secretaria Igualtat, Migracions i Ciutadania(Gir); Teia Fàbrega. Directora Consorci Acció Social Garrotxa; Cayetano Gómez. Caritas Girona.

associacions, d'àmbits d'actuació diversos (lleure, educatiu, salut, comunitari) així com de col·lectius d'infants i joves. Es va intentar també seleccionar aquelles en les que infants o joves tenien un rol actiu pel que fa a la seva participació i que les pràctiques haguessin continuat després de l'acabament de l'estat d'alarma.

Finalment, un cop realitzades les entrevistes, d'entre elles es van proposar dur a terme **cinc grups de discussió**, un de cada territori per poder discutir sobre tot amb infants, adolescents i joves, la seva percepció de la pràctica i recollir així les veus dels **36 participants en total** (Taula 2). Es pot observar en la composició dels membres que formaven part dels grups de discussió com s'ha intentat, per una banda, incloure a infants i adolescents donat que en les entrevistes no van estar presents, així com joves amb discapacitat intel·lectual. D'altra banda, també es va recollir la perspectiva de docents i altres membres dels equips educatius dels centres escolars. En aquest informe es presenten els resultats a partir d'aquests cinc grups.

Taula 2. Característiques dels grups de discussió

Pràctica i població	Àmbit	Participants	Participació
Projecte de Local Jove de Celrà	Lleure/ Educatiu /Comunitari	8 membres: adolescents 13-15 anys + 2 educadores	Rol actiu
"Temps per a tu" i "Estiu per a tu" de Barcelona	Lleure	5 membres: 4 joves amb DI (+18 anys) + 1 educador	Receptor
Ràdio Mosca de Girona	Educació	5 membres: 1 tècnica ajuntament, 2 mestres, 2 directors CRP i 1 LIC	Rol actiu
Esplai Diari Garbuix d'Olot	Educació/ Lleure/ Comunitari	12 Membres: 10 infants (8-16 anys) + 2 educadores	Rol actiu
El repte de l'educació inclusiva de Palafrugell	Educació	6 membres: 4 adolescents (14-15 anys) + 2 educadores	Rol actiu

2.2. Guió dels grups de discussió

La fitxa per recollir les pràctiques resilients contenia les dades de contacte de les persones referents per a poder-hi contactar, si fos el cas, a la fase d'entrevistes o grups de discussió. Els apartats de text lliure eren bàsicament: nom de la pràctica, projecte, experiència; breu descripció d'aquesta; col·lectiu/s implicat/s; àmbit territorial; observacions.

El guió d'entrevista partia amb una pregunta general per a que expliquessin la pràctica de manera lliure. Seguidament, se'ls hi demanava aprofundir en alguns dels aspectes relacionats amb les cinc dimensions d'anàlisi, sobre algunes característiques dels elements transversals, i sobre les seves valoracions finals.

El guió del grup de discussió, tot i que també emergia de les cinc dimensions i del guió elaborat per les entrevistes, pretenia desenvolupar una discussió bàsicament sobre els aspectes més centrats en la valoració que en feien de la pràctica, els aprenentatges que n'havien extret i com voldrien que fos si la situació es repetís en un futur, aprofundint en els punts forts i febles de la pràctica. Tots els instruments es poden consultar en l'[informe sobre el disseny dels instruments](#).

2.3. Aspectes ètics

La recerca disposa del dictamen del Comitè d'Ètica i Bioseguretat de la Recerca de la Universitat de Girona (Codi: CEBRU0028), en el que es fa constar que es compleixen els requeriments ètics exigibles en tot el procés d'investigació. Prèviament a la realització de les entrevistes, es va donar a totes les persones participants la descripció del projecte i se'ls hi va demanar per signar el consentiment informat. En el cas d'infants menors de 14 anys, també es va demanar el consentiment informat als seus progenitors/es o tutors/es legals.

2.4. Anàlisi de dades

Per les dades qualitatives, s'ha fet una anàlisi de contingut temàtic, procedint a la codificació i categorització de les respostes de les preguntes obertes. Les dimensions establertes prèviament s'han establert com a categories principals, així com els eixos transversals i les valoracions, el que ha servit com a punt de partida. A partir d'aquí s'ha seguit un mètode inductiu on han emergit de la lectura subcategories i temes, codificant i recodificant del text, sota l'acord d'interjutges. A l'apartat de resultats es mostren les taules amb subcategories que han emergit, així com el nombre de cites a cada una d'elles.

3. SÍNTESI DELS RESULTATS

A continuació es presenta una síntesi dels resultats obtinguts en els grups de discussió. Per una anàlisi més detallada de les dades podeu consultar [l'informe extens dels grups de discussió](#).

Els resultats es presenten en tres grans apartats o categories: el corresponent a les cinc dimensions, el dels continguts transversal relatiu a la vulnerabilitat, desigualtat i diversitat, i finalment el de les valoracions dels participants que comprèn els punts febles i forts del projecte, els aprenentatges que han fet i les propostes de futur. Cal recordar que els grups eren bàsicament de l'àmbit educatiu i del lleure: un esplai d'infants diari, un casal diari d'adolescents, una pràctica amb adolescents amb dificultats d'aprenentatges, un grup de lleure de joves amb discapacitat i un grup de mestres i altres professionals de serveis educatius.

3.1. Dimensions

Les persones participants en els cinc grups de discussió han expressat o discutit la seva percepció pel que fa a diferents temes respecte les cinc dimensions d'anàlisi (taula 3).

Taula 3. Dimensions i subcategories de les cinc dimensions

Dimensions	Subcategories	Nº cites
1.1 Acompanyament i personalització	1. Suport emocional	19
	2. Suport instrumental	17
	Total	36
1.2 Identificació i utilització dels coneixements, recursos, actius existents en la comunitat	1. Serveis d'oci i lleure educatiu	16
	2. Centres educatius	15
	3. Veïnatge	6
	Total	37
1.3 Acció col·lectiva i cultura participativa	1. Xarxes de suport i ajuda mútua	26
	2. Confiança en els serveis	11
	Total	37
1.4 Comunicació i informació	1. Xarxes socials	26
	2. Mòbil	17
	3. Televisió	2
	Total	45
1.5 Governança	1. Lideratge actiu	8
	2. Sense lideratge ni participació	5
	Total	13
Total		168

Dimensió 1. Sobre l'acompanyament i la personalització

Infants i joves han estat acompanyats/des en tres àmbits: familiar, educatiu i d'oci/esport. Aquests tres àmbits els hi han ofert sobretot un acompanyament emocional i instrumental. S'han sentit valorats/des i cuidats/des i han disposat d'ajuda per tenir una organització i rutina diària.

Dimensió 2. Sobre la identificació i utilització dels coneixements, recursos, actius existents en la comunitat

Els recursos i persones que han estat presents i han sigut d'ajuda durant el confinament són: els serveis de lleure i oci principalment, i els centres educatius. El veïnat ha estat esmentat pel grup d'infants, adolescents i joves amb discapacitat intel·lectual.

Respecte als serveis d'oci i lleure educatiu, han estat molt útils per donar suport a les tasques escolars i per entretenir-los. La funció dels centres educatius ha estat sobretot la de garantir la continuació de les classes i donar suport en els deures. I el veïnatge ha tingut un rol al voltant de l'oci, la informació i l'ajuda amb les compres i l'alimentació.

Dimensió 3. Sobre l'acció col·lectiva i la cultura participativa

Es destaquen les xarxes de suport i ajuda mútua i la confiança amb els serveis com dos elements clau. Alguns/es infants i joves i professionals han creat xarxes de suport i ajuda mútua. El conjunt d'infants i joves han procurat estar en contacte entre ells i elles per compartir, ajudar-se i entretenir-se, a més d'implicar-se en les tasques familiars i ajudar-se a nivell intergeneracional; i el conjunt de professionals per fer-se suport en moments de dificultat o vulnerabilitat. D'altra banda, els esforços dels serveis i centres per ajudar a la infància i la joventut han generat confiança i reconeixement.

Dimensió 4. Sobre la comunicació i la informació

Les eines i estratègies de comunicació més utilitzades per infants, joves, famílies i professionals per mantenir el contacte durant el confinament han estat les xarxes socials i les plataformes de videoconferència, el WhatsApp i les trucades. Cal destacar que els infants que no disposaven d'aquest recurs comunicatiu han hagut de demanar els mòbils als seus progenitors per procurar aquesta interacció.

Dimensió 5. Sobre la governança

Aquesta dimensió no ha tingut una presència significativa. Es fa menció al lideratge actiu i a la manca d'aquest. En les poques ocasions on s'ha donat un lideratge actiu, s'han contemplat l'opció que infants i joves puguin ser part activa en el desenvolupament d'activitats. Han deixat espais perquè puguin prendre decisions, fer propostes d'activitats, opinar i sentir-se escoltats, sobretot espais consultius.

Però al mateix temps surten exemples on no han pogut participar o implicar-se activament en gaires experiències d'ajuda perquè, en comparació amb la població adulta, durant el confinament se'ls hi va restringir i limitar molt més la seva possibilitat d'acció.

3.2. Sobre els elements transversals

Analitzant el contingut dels grups de discussió, s'ha detectat elements transversals que fan referència a la *vulnerabilitat*, la *desigualtat* o la *diversitat* en diverses àrees que han permès dividir-la en tres subcategories:

- Classe social: la pandèmia ha fet augmentar l'escletxa entre rics i pobres, i en llars amb menys recursos econòmics va haver molts problemes per fer front a necessitats bàsiques.
- Discapacitat: Al llarg de la pandèmia han sorgit diferents iniciatives compromeses amb la qualitat de vida i l'accés als recursos i serveis de les persones amb diversitat funcional.
- Migracions: L'estat d'alarma va complicar la vida de part de la població migrada, qui sovint tenia condicions laborals precàries que feien molt més complicat mantenir la cura de les seves pròpies llars.

3.3. Sobre la valoració personal de la pandèmia i les necessitats futures

Les persones participants en els grups de discussió identifiquen tota una sèrie d'**estratègies per fer front a l'experiència de confinament** que desenvolupaven els infants i adolescents:

- La importància del joc i l'activitat física.
- Manteniment de les relacions interpersonals.
- La capacitat d'acceptar la situació.
- Esperança en què les coses millorin.
- Transgressió de les normes.

D'altra banda, en les seves valoracions ha sobresortit l'**impacte negatiu** que ha tingut en alguns d'ells i elles la pandèmia i el confinament:

- L'aïllament/reclusió a casa provoca angoixa i avorriment.
- La manca de recursos (materials, estructurals, econòmics...) a les seves llars ha limitat la capacitat d'acció d'infants i joves.
- El sentiment de la por, angoixa i preocupació davant del patiment de la família i la societat en general.
- Les condicions familiars vulnerables van fer que infants i joves rebessin menys suport.
- L'adquisició d'hàbits no saludables relacionats amb el descans, l'alimentació, l'educació i l'exercici físic.

Sobre els aprenentatges, diuen que han après, principalment, a saber estar i conviure en família. També, a valorar més el dia a dia, la llibertat que tenien abans i a respectar l'espai propi. Paral·lelament, s'identifiquen aprenentatges més tècnics, com saber fer anar les TIC o disposar de més competències artístiques. Només hi ha dos adolescents que manifesten que no ha après res durant la pandèmia, que no els ha servit de res.

Per acabar, al llarg dels grups de discussió s'han detectat una sèrie de *necessitats* que les persones participants han considerat que caldria satisfer si es donés una *situació similar futura*:

- La millora del suport per part dels equips educatius (escoles com centres de lleure i extraescolars): s'han trobat centres poc adaptats a les necessitats de l'alumnat i les famílies, una sobrecàrrega de deures i tasques escolars, una manca de classes, la utilització d'eines de comunicació que no sabien com funcionaven i una manca de comunicació entre mestres. És per això que reclamen, en situacions futures, un suport educatiu més personalitzat i fluid entre professorat i alumnat.
- Evitar l'alarma social: es remarca la importància de viure una situació pandèmica evitant l'alarma social provinent dels mitjans de comunicació que sobretot espantava molt als infants i adolescents.
- Afavorir la companyia i la socialització: el confinament ha generat situacions d'aïllament i soledat. Necessiten que es tingui en compte la importància de la interacció social amb el seu grup d'iguals; és amb qui poden, amb major facilitat, compartir aficions, divertir-se, sentir-se acompanyats i escoltats, etc. i per tant es tracta de repensar el tema de les restriccions que limiten la llibertat de moviment que generen molt aïllament.
- Afavorir l'activitat física: se subratlla la importància de moure's i mantenir-se en forma, per exemple a partir dels esports. És per això que es reclama valorar molt més l'exercici i assegurar espais pel seu desenvolupament.

4. CONCLUSIONS

Infants i joves han valorat positivament quan han rebut sobretot **suport emocional, però també instrumental des dels àmbits familiar, educatiu i d'oci i esport** durant la pandèmia, ja que els ha fet sentir valorats/des i escoltats/des. Concretament, **els serveis de lleure educatiu i d'esport** han estat molt útils durant l'etapa del confinament, tot i que també destaquen els centres educatius i, de forma residual, el veïnatge.

La situació de pandèmia ha provocat en infants i joves un sentiment d'aïllament, angoixa, por, preocupació i avorriment, ha empitjorat les condicions de les famílies vulnerables i ha fomentat l'adquisició d'hàbits no saludables. Tot i això, també han fet nous aprenentatges, com conviure en família i a utilitzar les TIC. Aquest **impacte ha estat més negatiu** en aquells col·lectius d'infants i joves que pateixen **situacions de vulnerabilitat**.

En general, infants i joves han trobat restringida i limitada la seva capacitat d'acció, sobretot per una manca de recursos durant el confinament, per la qual cosa han tingut molt **poques ocasions d'assumir lideratges actius** on puguin sentir-se escoltats, opinar, fer propostes i prendre decisions. Això ens fa interpretar que, des de la visió adulta, se'ls ha castigat i reclòs pel mal que podien fer, en comptes de veure la infància i joventut com un recurs amb potencial per col·laborar i ajudar en un moment de confinament.

Malgrat la difícil situació que han afrontat durant la pandèmia, hi ha diferents **estratègies** que han ajudat a infants i joves a mantenir una **actitud resilient**. En són exemples facilitar moments de joc i activitat física, mantenir les relacions interpersonals, acceptar la situació que s'està vivint, tenir esperança en què les coses millorin i la transgressió d'algunes normes per buscar moments de benestar.

D'altra banda, les persones participants també identifiquen que és important crear **xarxes de suport i ajuda mútua** tant a nivell familiar com amb el grup d'iguals, com entre el conjunt de professionals. Aquí, la digitalització i l'entorn virtual esdevé clau per mantenir els vincles i la comunicació en els tres nivells i **entre infants, joves, famílies i professionals**, i per això el suport instrumental es fa necessari, sobretot en els més petits, que depenen dels dispositius dels pares i les mares per mantenir aquesta situació.

Els aprenentatges realitzats durant la pandèmia ens fa veure que, de cara a futures situacions similars, és possible oferir alternatives de suport que donin una millor resposta a les necessitats de la infància i la joventut, com per exemple oferir un **suport educatiu** més fluid i personalitzat, moderar l'alarma social dels mitjans de comunicació, afavorir la companyia i la socialització i l'activitat física.